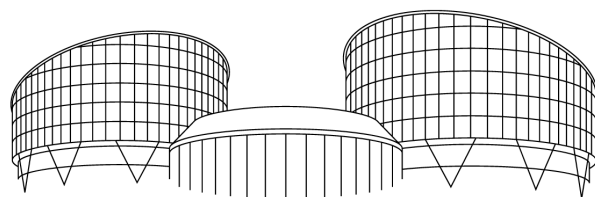

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

KÜSIMUSED JA VASTUSED

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

MIS ON EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS?

Euroopa Inimõiguste Kohus on rahvusvaheline kohus, mis asub Strasbourg'is. See koosneb kohtunikest, keda on sama palju kui Euroopa inimõiguste konventsiooni ratifitseerinud riike - praegu nelikümmend seitse¹. Inimõiguste Kohtu kohtunikud on oma tegevuses sõltumatud, nad ei esinda ühtegi riiki. Avalduste läbivaatamisel aitab kohust kantselei, kus töötavad peamiselt juristid kõikidest liikmesriikidest (neid nimetatakse ka õigussekretärideks). Ka nemad on oma päritolumaast sõltumatud ning ei esinda avalduse esitajaid ega riike.

MIS ON EUROOPA INIMÕIGUSTE KONVENTSIOON?

Euroopa inimõiguste konventsioon on rahvusvaheline leping, millele võivad alla kirjutada ainult Euroopa Nõukogu liikmesriigid. Konventsioon, millega loodi inimõiguste kohus ja kehtestati selle töökord, sätestab õigused ja vabadused, mida riigid on kohustunud austama.

MILLEGA TEGELEB EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS?

Kohus kohaldab Euroopa inimõiguste konventsiooni. Tema ülesanne on tagada, et riigid austaksid konventsioonis sätestatud õigusi ja

¹ Samas ei ole kõik Euroopa Nõukogu liikmesriigid ratifitseerinud konventsiooni kõiki protokolle (juriidilisi dokumente, mis loovad täiendavaid õigusi). Sellekohast informatsiooni saab meie veebilehelt.

vabadusi. Ta vaatab läbi kaebused (avaldused), mille isikud ja mõnikord ka riigid on esitanud. Kui kohus leiab, et liikmesriik on mõnda konventsioonis sätestatud õigust või vabadust rikkunud. Kohtu otsused on asja pooleks olnud riigile täitmiseks kohustuslikud.

MILLISTEL JUHTUDEL VÕIB PÖÖRUDUDA EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTUSSE?

Te võite esitada kohtule avalduse juhul, kui leiate, et riik on isiklikult Teie suhtes rikkunud konventsiooni või selle protokollidega tagatud õigusi ja vabadusi. Rikkumise peab olema toime pannud konventsiooniosaline riik, kes on kohustunud tagama sätestatud õigused kõigile oma jurisdiktsiooni all olevatele isikutele.

Milliseid õigusi kaitsevad konventsioon ja selle protokollid?

Konventsioon kaitseb eelkõige

- õigust elule
- õigust õiglasele kohtulikumenetlusele tsiviil- ja kriminaalasjades
- õigust era- ja perekonnaelu austamisele
- sõnavabadust
- mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadust
- õigust tõhusale õiguskaitsevahendile
- õigust oma omandit segamatult kasutada
- õigust vabadele valimistele

Mille keelustavad konventsioon ja selle protokollid?

Konventsioon keelustab eelkõige

- piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise
- omavolilise ja ebaseadusliku kinnipidamise
- diskrimineerimise konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamisel
- oma riigi kodanike väljasaatmise või nende mittelubamise riiki
- surmanuhtluse
- välismaalaste sunniviisilise kollektiivse väljasaatmise

MIS TINGIMUSTEL SAAB AVALDUSE ESITADA?

Millised on Teie isikut puudutavad tingimused?

- Te ei pea olema Euroopa Nõukogu liikmesriigi kodanik. Rikkumise, mille üle Te kaebate, peab olema toime pannud üks konventsiooniosalistest riikidest, kes on kohustunud tagama sätestatud õigused kõigile oma jurisdiktsiooni all olevatele (tavaliselt oma territooriumil asuvatele) isikutele.
- Kaebuse võivad esitada era- või juriidilised isikud (näiteks ettevõtted või ühingud).
- Väidetav rikkumine peab olema toime pandud kaebuse esitaja isiku suhtes. Esitada ei saa üldistavat kaebust ebaõiglasena tunduvate õigusaktide või ebaõiglasena tunduva õiguspraktika suhtes. Samuti ei saa esitada kaebusi, mis puudutavad kolmandaid isikuid (välja arvatud juhul, kui on selgelt tõestatud, et tegu on konkreetse isiku seadusliku esindajaga).

Kas on tingimusi, mis peavad olema täidetud siseriiklikes kohtutes?

- Jah, on küll. Te peate olema ammendanud kõik siseriiklikud õiguste kaitse võimalused kaebuse lahendamiseks. (Tavaliselt tähendab see, et Te olete esitanud avalduse asjakohasesse kohtusse ning kaevanud otsuse edasi kuni kõrgeima kohtuni, kui see on olemas.)
- Ammendamise nõude täitmiseks ei piisa kõigi kohtuinstantside läbimisest. Te peate olema seal ka tõstatanud asjaolud, mis on aluseks Teie kaebusele Euroopa Inimõiguste Kohtule.
- Inimõiguste kohtule võite Te avalduse esitada kuue kuu jooksul pärast lõpliku otsuse tegemist siseriiklikul tasandil (tavaliselt pärast kõrgeima siseriikliku kohtu otsust). Hiljem esitatud kaebusi kohus vastu ei võta.

Kelle vastu saab avalduse esitada?

- Avalduse saab esitada ühe või mitme konventsiooniosalise riigi vastu, kes Teie arvates on rikkunud (mõne otseselt Teid puudutava teo või tegematajätmise kaudu) inimõiguste konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi.
- Rikkumise peab olema toime pannud mõni asjaomase riigi võimuorgan (näiteks kohus või haldusorgan).
- Kohus ei käsitle üksikisikute või eraettevõtete vastu esitatud kaebusi.

Mille kohta võib kaebusi esitada?

Teie avaldus peab olema seotud mõne Euroopa inimõiguste konventsioonis sätestatud õigusega. Väidetavad rikkumised võivad olla erinevat laadi: vangide piinamine ja väärkohtlemine; kinnipidamise seaduslikkus; tsiviil- ja kriminaalmenetluse vead; diskrimineerimine õiguste kasutamisel;

lastevanemate õiguste piiramine; kodu puutumatus ja kirjavahetuse saladuse rikkumine; sõnavabaduse ning teabe saamise ja edastamise piiramine; kogunemistel või demonstratsioonidel osalemise keelamine; väljasaatmine ja -andmine; omandi konfiskeerimine ja sundvõõrandamine.

KUIDAS PÕÖRDUDA INIMÕIGUSTE KOHTUSSE, KUI ARVATE, ET TEIE KONVENTSIOONIS SÄTESTATUD ÕIGUSI ON RIKUTUD?

Võite saata kohtusse kirja, tuues seal välja kaebuse üksikasjad või täita avalduse blanketi² ja saata selle järgmisel aadressil:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

- Võite kirjutada kas ühes kohtu ametlikest keeltest (inglise või prantsuse keeles) või mõne konventsiooni ratifitseerinud riigi keeles.
- Kui esitate oma kaebuse faksi teel, peate postiga saatma ka originaali.
- **Ärge sõitke Strasbourgi, et oma kaebust suuliselt esitada.** Teie asja ei arutata seetõttu kiiremini ja Teile ei anta õigusnõu.
- Kantselei võib paluda Teilt kaebuse asjus täiendavaid dokumente ja lisainformatsiooni või selgitusi.
- Kui Teile saadetakse avalduse blankett, tuleb see hoolikalt ja loetavas kirjas täita ning

tagastada nii kiiresti kui võimalik. Avaldus peab sisaldama järgmist:

- kaebust ja selle aluseks olevate asjaolude lühikokkuvõtet;
 - viidet konventsiooni artiklitele, mida Teie arvates on rikutud;
 - nimekirja siseriiklikest vahenditest, mida olete oma õiguste kaitseks kasutanud;
 - koopiaid asjas riigivõimu organite poolt tehtud otsustest (**neid dokumente Teile ei tagastata, seepärast saatke koopiaid**);
 - Teie enda kui avalduse esitaja või Teile esindaja allkirja.
- Kui Te ei soovi oma isikut avalikustada, tuleb seda kohtule kohe teatada ja märkida ära ka selle põhjused. Kohtu president otsustab, kas Teile soov on põhjendatud.
 - Menetluse esialgses staadiumis ei pea Teid esindama advokaat. Kui Te siiski soovite pöörduda kohtusse advokaadi vahendusel, peate Te saatma koos avaldusega ka volikirja selle kohta, et volitate kedagi end esindama.

Millised on menetluse iseärasused?

- Menetlus on kirjalik. Teid informeeritakse kohtu otsusest kirja teel. Suulisi kohtuistungeid korraldatakse erandjuhtudel.
- Teie asjaga tegeletakse tasuta.
- Kuigi menetluse algstaadiumis ei pea Teil olema advokaadist esindajat, on advokaat vajalik alates sellest, kui Teile avaldusest teavitatakse Valitsust. Enamus avaldusi tunnistatakse siiski vastuvõetamatuks ilma Valitsust teavitamata.

² Avalduse blanketi leiame meie veebilehelt.

- Teil tuleb kanda ainult oma isiklikud kulud (näiteks advokaaditasud ning uurimise ja kirjavahetusega seonduvad kulud).
- Peale avalduse esitamist võite Te taotleda toetust õigusabikulude hüvitamiseks. Toetuse määramine ei ole automaatne ning see otsustatakse alles menetluse hilisemas järgus.

Milline on menetluskäik?

- Esmalt peab kohus selgitama, kas Teie avaldus on vastuvõetav. See tähendab, et juhtum peab vastama konventsioonis sätestatud nõuetele (vt ülal “Mis tingimustel saab avalduse esitada?”). Kui need tingimused ei ole täidetud, avaldust vastu ei võeta. Kohus võib otsustada, et tunnistab ainult osa Teie kaebustest vastuvõetavateks.
- **Kui Teie avalduse või mõni selles esitatud kaebustest on tunnistatud vastuvõetamatuks, on otsus lõplik ja seda ei saa muuta.**
- Kui Teie avaldus või mõni Teie kaebustest on tunnistatud vastuvõetavaks, püüab kohus leida asjale lahendust poolte (Teie ja asjaomase riigi) vahelise sõbraliku kokkuleppe teel, tehes mõlemale vastava ettepaneku. Kui sõbralikku kokkulepet ei saavutata, teeb kohus otsuse konventsioonis sisalduvate õiguste rikkumise või mitterikkumise kohta.

Kui kaua tuleb otsuse saamiseks oodata?

- Kuna kohtul tuleb tegeleda väga paljude veel lahendamata kaebustega, tuleb Teil võib-olla oodata aasta enne, kui kohus saab alustada Teie avalduse läbi vaatamist. Mõne avaldusega võidakse tegeleda

eelisjärjekorras, eriti juhul, kui avalduse esitaja võib olla hädaohus.

MIDA VÕIB LOOTA SAAVUTADA?

Kui kohus leiab, et konventsiooni rikkumine on toimunud, võib ta mõista Teile õiglase hüvituse, so rahalise kompensatsiooni teatavate kahjude eest. Kohus võib ka kohustada asjaomast riiki kandma kohtukulusid. Kui kohus leiab, et rikkumist ei ole toimunud, ei pea Te tasuma muid kulusid (näiteks kulusid, mille on kandnud asjaomane riik).

Meeldetuletuseks

- Kohus ei ole volitatud tühistama osalisriigi kohtute või haldusorganite otsuseid ja tunnistama kehtetuks siseriiklikke õigusakte.
- Kohus ei vastuta oma otsuste täideviimise eest. Niipea, kui kohus on otsuse langetanud, läheb vastutus selle täideviimise eest Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteele*, kes peab tagama ka hüvitise välja maksmise.

MIDA EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS TEIE HEAKS TEHA EI SAA?

- Inimõiguste kohus ei ole osalisriikide kohtute otsuste suhtes apellatsioonikohus. Ta ei vaata kohtuasju uuesti läbi ning ei saa tühistada, muuta ega parandada osalisriikide kohtute otsuseid.
- Kohus ei seisa otseselt Teie õiguste eest võimuorganis,

*Ministrite Komiteesse kuuluvad liikmesriikide välisministrid või nende esindajad.

mille tegevuse peale Te kaebate. Erandjuhtudel võib kohus rakendada ajutisi meetmeid. Praktikas teeb ta seda ainult juhtudel, kui on oht, et kaebajale tekitatakse füüsilist kahju.

- Kohus ei aita Teil leida advokaati avalduse vormistamiseks ega maksa tema teenuste eest.
- Kohus ei anna infot kehtivatest õigusnormidest riigis, mille vastu Teie kaebus on suunatud.

Täiendavat informatsiooni Euroopa Inimõiguste Kohtu kohta leiate järgmiselt veebilehelt:
<http://www.echr.coe.int>

Need küsimused ja vastused on koostatud Kohtu kantselei poolt. Antud dokument ei ole Kohtule siduv, vaid on mõeldud Kohtu töö kohta üldinformatsiooni andmiseks. Lisainformatsiooni saab Kantselei poolt koostatud dokumentidest ning eriti Kohtu Reeglitest. (saadaval Kohtu veebilehel www.echr.coe.int)